

ВІСТНИК

ПОЛІТИКИ, ЛІТЕРАТУРИ Й ЖИТТЯ

Виходить що неділі. — Менших рукописей не звертаєть ся.
Адреса: Wistnyk, Wien VIII., Josefstädterstraße 79, II, Tür 6.
Телефон: 13430. Чек. конто: ч. 107.090.

Передплата: річно—20 К., 10 карбованців; піврічно—12 К.
6 карб.; квартално—6 К., 3 карб. Ціна поодинокого числа
50 сот., 50 шаг. Зміна адреси 50 с., 50 шаг.

V рік. Ч. 32.

Відень, 11-го серпня 1918.

Ч. 215.

Не тим шляхом.

Ми все були за зближеннем України до Німеччини, все хотіли сього зближення й багато обіцували по ній для рідного краю. У як найближшій взаємності зацікавлені—на нашу думку—обидві сторони. Сильна помічна рука Німеччини потрібна Україні, щоб вибити ся з кайданів московської неволі й стати на твердий ґрунт власної державности. Ясно, що без чужої помочи неможливо нам у короткім часі стати на власні ноги, збудувати рідну державу. Тому й стояли ми за тим, щоб Україна шукала такої помочи, користаючи з великого міжнародного конфлікту. І в сій думці не було ні авантюризма, ні утопізму. Як могли поветати Греція, Італія, Болгарія, Румунія в результаті колізій своїх гнобителів з могутніми сусідами, зацікавленими в ослабленню сих гнобителів, так само—думали ми—й Україна повинна використати для себе теперішню світову заверюху. П о в и н н а, бо-ж се єдина нагода, яку, якби ми пропустили, то хто знає, як довго мусіли б ждати на подібну догідну хвилю.

Становище великих європейських держав супроти нашого ворога—Росію само показало, якої „орієнтації“ мусимо держати ся. І „Союз визволення України“ відразу став по боці осередніх держав. І в виборі сеї „орієнтації“ мав вагу не лише той — для нас випадковий — момент, що саме Німеччина з своїми союзниками опинила ся у війні проти Московщини. Очевидно иншої орієнтації годі було тримати ся, бо ж Англія й Франція, виступаючи за Росією, були тим самим проти нас. Але кращого союзника, як Німеччина нам і не треба було. Нас бо могли звязувати не лише випадковість спільноти в часі самої війни, але й далеко могутнійші реальні, подиктовані самим життям інтереси. Тут не місце вчисляти сі інтереси, бо про се на сторінках нашого „Вістника“ писало ся свого часу досить широко й докладно. Тут тільки слід піднести, що ми сильно вповали на ту поміч, яку може дістати наша Вітчизна при будуванню своєї молоді держави від німецького генія. Німецька солідність, організація, порядок, дисципліна—ось чого хотіли ми від Німців для себе на всіх полях нашого державного життя: в адміністрації, військовости, фінансах, шкільництві тощо. І коли Україна закликала до себе Німців, ми могли тільки радіти, сподіваючи ся самої тільки користи від їх перебування на нашій землі.

Очевидно не можна було крити від себе, що все піде, як по маслу. Присутність чужого війська мусіла тягнути за собою певні прикраси, але супроти вищих, ідеальніших потреб нашої держави всі такі прикраси значили далеко менше ніж болюча, операція для здоровья хорої людини. І ми хотіли сподівати ся, що як у наших провідних людей найдеть ся досить розуму й такту, щоб не зраджуватись немисливими прикрасами й додержати всіх прийнятих на себе

зобовязань, так знов і у наших союзників не забракне розуміння тих обставин, в яких нам доводить ся кооперувати з ними,—недостача сил, досвіду, неспокій в краю й темнота населення, ворожа агітація — протиукраїнська і разом антинімецька — антанти й Москалів.

Молодий вік, доктринерство й недосвідність тодішнього українського правительства не могли очевидно не справляти клопоту закликаним ним союзникам, але слід було чекати, що останні потраплять обійти всяке підводне каміння й зуміють знайти потрібний *modus vivendi*, тим більше, що все-ж серед українського громадянства не бракувало людей, що розуміли завдання хвилі. Від обох сторін треба було ждати необхідної видержки, терпеливості й охоти йти собі взаємно на зустріч, улажуючи неминучі непорозуміння спокійно й не хвилюючи ся. Особливо треба було сього ждати від сильнішої і мудрішої сторони. На жаль не так стало ся, як бажало ся. Замість потрібного порозуміння й такту обидві сторони поновнили ряд немилих помилок, непотрібних, фальшивих кроків, некорисних ні для одної, ні для другої сторони. В результаті звисний прикрий інцидент з арештуваннями під час засідання Центральної Ради перед її упадком і нарешті — як його наслідок — недавня скандальна „справа Доброго“, що закінчила ся відомими засудами.

Годі без обурення говорити про сю „справу“, що голосно луною відбила ся по цілм світі, так глибоко раничи кожде патріотичне українське серце.

Щож се за справа й хто такий той Добрий, що так недобре відбив ся на українсько-німецькі взаємности? Жид-банкир, спекулянт, людина не з зовсім чистими руками, який з приходом Німців став їх агентом. Підозріваючи Доброго в негарних „зделках“ на некористь Української Держави, міністер Ткаченко з товаришами рішили зробити його нешкідливим. Та замість йти єдино вказаним шляхом, шляхом законного притягнення до суду, хопили ся вони зовсім невідповідних способів у дусі Конан Дойля: викрадення й вивезення винуватця. Не можна не осудити як найгострійше подібних анархістичних способів розправи, але знову не можна й не висловити найбільшого здивування з приводу тих заходів, яких ужила противна сторона в обороні свого підручного: вдертя оружної сили в український парламент, арештування в нім винуватців викрадення й видання їх під свій полевий суд. Але стало ся! Сама найвища німецька команда в Києві мусіла признати ся, що поповнила помилку, ділаючи так безоглядно, й звалити вину з себе на підручного виконавця, що мовляв переступив свої вповноваження. Та можна було сподівати ся, що по перевероті 29 квітня, піла ся немала справа піде в дубину й ніщо вже більше не заколотить взаємних відносин, що почали наладжувати ся наново. На жаль однак справа не була спинена й най-

шла своє закінчення в недавніх засудах німецького полевого суду в кінці липня.

Доводючи діло до розправи, ходило Німцям показати цілому світові необхідність вмішування у внутрішні справи на Україні з одного боку, а з другого своєю рішучістю й безоглядністю відбити охоту до всяких дальших виступів проти себе. В сій цілі прокуратор др. Тройде доложив усіх зусиль, щоб скомпромітувати бувших українських міністрів. Крім самої справи Доброго притягнув він ще й інші, які так чи інакше кидали тінь на правительство Голубовича й його агентів (справа з убиством агента Уса, махінації Жуковського з польськими леїонами тощо), хоча вони властиво й не вязалися з сею справою. Безперечно, др. Тройде досяг своєї цілі, в край скомпромітувавши підсудних, які вдатку трималися як хлопчачки й дозволяли як таких себе трактувати. (Др. Тройде, як знаємо, сам почув, що переборщив у своїм поведінню з обвинуваченими, й виправдував ся перед публікою за ті „різкість й той тон, з яким він обертав ся до підсудних“, пояснюючи їх „трудністю, з якою ми наблизили ся до правди“). Але безперечно й те, що др. Тройде й цілий суд скомпромітували й себе самих, видавши свідоцтво убожества німецькій зручності в поведінню з чужими людьми, виказавши навч брак потрібної гнучкості, такту й дипломатії. І в результаті замість досягти головну свою ціль — виправдати вмішання німецької збройної сили в українські справи, суд виніс їй перед усім культурним світом рішучий осуд. Ранючі брутальною рукою найсвятіші почування українських патріотів, що не менше, як і вони, осуджують дитячі вчинки Ткаченка й Ко., Німці дали привід не тільки кепкувати всім своїм і нашим ворогам з України, її державності й державників, а і з себеж самих — з їх ведмежої тактики, їх невміння знайти ся. Адже-ж мимо всього одно застає ся: засуджено тих самих людей, з якими роблено договори, з якими вимівлювано телеграми, до яких послано амбасадорів...

Чи потрібно було все се робити ради якогось там Доброго, вдатку людини зовсім не кристалеві кондуїти? Чи треба було сього процесу для зміцнення взаємних відносин Німеччини з Україною? — На се питання не може бути двох відповідей. І дійсність з неменьшою брутальністю дала сю відповідь. Невдовзі по засуді убито фельдмаршала Айхгорна. Убила, правда, чужа, не українська рука, але момент вибрала для себе як неможна кращий, щоб перед світом скомпромітувати свого ворога. І протестуючи як найгостріше проти сього вбивства разом з цілим українським громадянством без різниці напрямків і кордонів та як найрішучіше застерігаючи ся проти вмішування московської руки в наші справи, ми не можемо не висловити нашого найбільшого бажання, щоб ся трагічна смерть показала нашим союзникам, що в наших і їх інтересі треба держати ся іншої політики, треба уживати інших метод для усунення непорозумінь і наладження потрібного *modus-vivendi*. А сей *modus* потрібний не тільки Україні, що має ворогів своєї державності не лише зовні, а й в середині, але й самим її союзникам: аджеж східний фронт знову відбудовує ся. Як що осередні держави числять ся з сим фактом, то мусять змагати до того, щоб українська державність зміцніла як найскорше. А для сього треба йти іншим шляхом, як досі, — шляхом згоди й виrozumіння, не дражнячи своїх союзників, а навпаки, зеднуючи їх.

Убивство фельдмаршала Айхгорна.

(Лист з Києва).

Перший, безпосередній настрій, викликаний в місті замахом, може найкраще свідчити про становище, яке займає суспільність супроти сього вчинку. Київ се місто з дуже різноманітними політичними партіями, дуже різноманітними настроями і бажаннями і мабуть нема тут товариства, де не

можна-би найти на десять осіб — десять різних партій і суспільних програм. Тому річ ясна, що безпосередно по такій нежданій події, як кинена бомба з політичних причин — можна булоб почути від когось хочаб голоси „нейтрального“ вдоволення. Адже в кожній суспільності є дуже великий процент таких людців, які тримають ся філософії, що „нехай гірше, аби инше“. І дивна річ. Перші схвильовані запити, які посипались з усіх боків щодо особи злочинця: хто він такий? чому се зробив? чи сам? чи у звязку з якоюсь групою людей? — сї запити визначувались дуже ясным тоном вдоволення на думку, що людина, яка сповнила злочин, може чомусь, якимсь робом належати до частини суспільності, з якою ваяють симпатії розпитуючих. Герой дня не находив прихильників. Голоси, що ждали нашвидку якихнебудь близьких інформаций, звеніли якимсь нервовим невдоволенням, що ось ще одна неприємна подія, яка не знати пощо каламутить сякий-такий спокій.

Характеристичне було те, що в Києві, місті, званім з значної скількості „чорносотенних“ чисто-російських монархістичних симпатиків, не почувало ся настрою зловтішної радости. Навіть та мовчанка, яка так часто ховає перед иншими справжні симпатії, не була така, яка повинна бути у тих, що нишком радують ся.

У товаристві, яке ніяк не можна було зачислити до симпатиків України і Німців, хтось згадав старий настрій у Києві по вбивстві Столипіна. І тут упало дуже характеристичне слово, яке є найсильнішим осудом того, що стало ся. З фактом вбивства Столипіна був звязаний такий настрій, який переживає людина, коли з її грудей спадає незвичайно важкий тягар, який гнітив і гнітив так, що здавалось, не можна буде його ніколи скинути. В сім дисонансі, що Київ приймав тоді незвичайно святочно царя, який приїхав у гості, і одночасно розбив сей святочный настрій таким грізним вистрілом — було щось сміливо-бадьоре, щось з надії на кращі часи, щось справді революційне.

30 липня у Києві по факті злочину — звернули на се увагу — був настрій якнайменьше бадьорий. Усі запити, які були звернені про значінне доконаного акту, були запити: який мав намір злочинець? чого хотів? що думав? У сих запитах була вже і ясна відповідь громадянства, яке в такий момент ділить ся швидко своїми думками і не має змоги обдумувати політичної користи, а реагує на події безпосередно. Отся відповідь казала, що бомбу кинула безглузда рука, рука, яка мабуть мала не великий звязок з головою. Террористичний вчинок не зустрів ніякої симпатії, хоча ще навкруги в повітрі розсіяні зерна большевицьких настроїв. Можна-би думати, що террористичні вчинки в такім складнім суспільнім середовищі, яке має тепер Україна, коли вироблює нові форми державного ладу з недавньої ще анархії — не є чимсь незвичайним і що їх повинні приймати як нормальне явище. Адже ворогів має українська держава напевно більше, ніж прихильників. І революція і анархія полишила надто багато невдоволених. Процент людей, які тужать за теплим втраченим місцем „старого режиму“ незвичайно великий. Німецька воєнна сила на Україні, що відграє величезну роллю яко чинник порядку і союзник самостійної України — дуже сильно не до вподоби тій верстві, яка молить ся до „єдиної неділимої“, хоча-б і під скипетром Распутіна. І ось чому незвичайно цінний той перший настрій, який супроводив перші звістки про замах на представника найвищої воєнної німецької влади на Україні. Почувало ся загальне, наїв стримане обурення, що є ще люде, які продовжують традиції большевиків. Паралель між свіжим вбивством гр. Мірбаха у Москві накидала ся сама собою. Було ясно, що такий шлях політичної боротьби є тільки актом розпуки, доказом повної безсили тих, що звязують з такими подіями надії на нові політичні комбінації. Чимало людей зрозуміло як стій, що таке розуміння політичної боротьби є доказом зовсім незрілої політичної думки, повним незрозумінням тих умовин, в яких находить ся тепер Україна.

На такий вчинок гляділи очима ще свіжих досвідів революції і осуджували його як щось перестаріле, не згідне з умовами часу. Бомба не могла робити вражіння, коли вона не мала поза собою ніякої ідеї. А сієї ідеї не могли поза нею найти навіть ті, які може й бажали сказати собі, що вона є доказом якоїсь реальної сили — та не могли.

М. Р.

3 голосів преси з приводу убивства фельдмаршала Айхгорна.

Київське вбивство, довершене якимсь Борисом Донським 30 липня серед білого дня, серед кордону німецьких військових постерунків, з доручення московської соціал-революційної партії на німецьким головнокомандуючим ген. Айхгорнови, знов пригадало широкому світові українську справу і дало нагоду до дискусії про внутрішнє положення Української Держави в звязку з побутом в ній німецьких і австро-угорських військ і тою політикою, яку Німеччина примінює до розбурханих революцією хвиль безмежного європейського Сходу.

Очевидно київський замах потряс найбільшійше сумлінням безпосередно заінтересованої німецької державної опінії і вона широко заговорила про його причини, стараючись мовою преси дійти до їх коріння і витягнути з сього відповідні консеквенції. Та крім соціалістичного „Vorwärts-y“ майже вся державно-німецька преса бачить пружину його в антантських махінаціях. „Norddeutsche Allgemeine Zeitung“ пише: „На питанні про політичну основу вбивства, можна відповісти так само, як при замаху, жертвою якого впав недавно гр. Мірбах. Ув'язнений справець замаху признав себе висланником московської організації, учасники якої безсумнівно ті самі, що приговорили на смерть німецького посла. Се підюджені коаліцією ліві соціал-революціонери, які живуть у фанатичній вірі, що актами тероризму задержуть хід розвитку подій на Сході, берестейський договір зроблять неіснуючим і Росію зроблять такою, якою вона була, коли починала війну. Будучина покаже, що се їх похибка. Протівно—досвіди, якими зазначають ся обидва замаху для німецької справи, причинять ся до ще бистрійшої обсервації східної проблеми та до ще більшої обережності“.

В яким напрямі йтиме „обсервація східної проблеми“, про се не каже німецький офіціоз нічого. Виручає його орган всенімців „Germania“ пишучи: „Таких наслідків, до яких змагали соціал-революціонери, а саме заколоту відносин між Німеччиною і Україною замах не буде мати тому, що існуючі взаємини не основані на поодиноких людях“.

Не дуже оригінальні, але інтересні для пануючих в деяких кругах Німеччини поглядів думки висловлює з нагоди київського замаху „Frankfurter Zeitung“: „Політичне вбивство вже здавна мало свій осідок в Росії, а соціал-революціонери в останніх тижнях знову вибрали тероризм своїм засобом боротьби. Ціль замахів на гр. Мірбаха і ген. Айхгорна — се зламанне берестейського мирового договору. В їх органі „Знамя Борьбы“ недавно тому явно висловлено, що більшість робітників і селян Росії не бажає дальше снувати дипломатичної комедії берестейських варіятів (!) і що домлячи берестейський мир приближує ся революція в Австрії й Німеччині. Разом з берестейським миром мав би бути анульований мир з Україною. Сей мир відповідав бажанням пануючих під час заключення мира в Києві соціал-революціонерів. Він мав бути засобом до промощення шляху для мира на Сході. Він сповнив свою ціль. Внутрішню вибудову України й її майбутнє державно-правне становище полишає німецький народ мешканцям України. Як що український народ бажає скорше, чи пізнійше злуки з Московщиною,

то німецький народ не перешкаджатиме йому на сьому шляху. До внутрішніх відносин Росії, чи в теперішній, чи в пізнійшій формі німецький народ не буде мішати ся“.

Виходить з того, що для деяких німецьких кругів берестейський мир змінив тільки форму Росії і що Німцям все одно, чи Україна буде самостійною, чи в злуці з Росією.

„Deutsche Tageszeitung“ заявляє, що треба за всяку ціну удержати німецький авторитет на Україні й цілою силою натискати, де сього вимагає справа; засуд бувших членів українського правительства був такий лагідний, що вороги й їх сопартийники могли взяти се за ознаку німецької слабости.

Міжтим, коли ся часопись войовничо радить „дати докази“ німецької сили на державній Україні, то другий берлінський орган „Tägliche Rundschau“ ворожить нову „Kampftprobe im Osten“ — з антантою, пишучи: „В недовзі будуть справи на Сході дозрілі до рішення. Ще раз відбудеть ся проба сил між осередніми державами й антантою“. Про роллю України в такому випадку часопись нічого не каже.

В побідний тон вдаряє „Berliner Morgenpost“: „Який наслідок матиме нове вбивство годі нині передбачити. З півночі машерують війська антанти, від сходу йдуть на Москву чехословацькі банди—на столицю большевиків, дії яких мабуть почислені. Махінації антанти в Росії й банди розбихак, які стоять на її службі, будуть ще від нас вимагати чимало жертв“. Одначе часопись висловлює думку, що які-б не були жертви, чи на заході, чи на сході, Німці видержуть на становищі й уда-ремнять заговори ворогів.

„Kölnische Zeitung“ широко розписує ся про причини київського замаху, в яким бачить руку коаліції й перекуплених нею російських анархістів для викликання нової війни на сході. В інтересі Німеччини лежить закріпленне мира й використання економічних користей. „Нав'язанне переговорів з представниками України не має свого джерела в опорі проти совітської республіки. Українці прийшли з власного почину до Береста, а ми, оцінюючи положенне, скоро хватили руку, простягнуену до нас, щоб заключити частинний мир, бо заключенне загального мира з революційною Росією виявилось неможливим. Що не осягнено надій, повязаних з сим—причина сьому інші річи. Чи сі, що бажали-б направити дику струю подій в Росії на нашу сторону, вірять в таку можливість, що не заключаючи мира з Україною і не йдучи за її кличем о поміч, мали-б ми за собою симпатію російського народу? В такому випадку хаос, який шаліє на півночі й північній сході Європи, розкладав би також південно-російські губернії, а Росіяне толкували би собі се як нашу слабість і не були-б ані на один ступінь для нас приязнійші“.

В иншім числі радіє ся часопись, що „державна керма України спочиває в сильних руках людини (гетьмана Скоропадського), яка часто висловлювала волю привернути спокій і лад в краю, тісно опираючись на центральні держави, уживає всіх сил народу до вибудови молодої держави. Гетьман Скоропадський, який зараз по замаху в Москві в сердечних словах висловив своє спочуття, найде засоби й дорогу, щоб здавити божевільні затії, так ясно висвітлені убійством у Києві. Як що йому не стане власної сили, так стоїть в країні досить німецького війська до успішної інтервенції. Нас покликала перше українське правительство, якому предложили ми з огляду на ситуацію молодої держави незвичайно корисні умовини до привернення ладу в краю, з якого ми з огляду на обосторонні інтереси не скорше уступимо, аж осягнемо намічену ціль, що для неї пролилося стільки дорогої німецької крови“.

На жаль часопись не пояснює ближше, яку саме ціль, що для неї пролилося стільки крови, поставили собі Німці на Україні.

Соціалістичний „Vorwärts“ уважає берестейський договір завязком лиха для Німеччини, бо він оснований не на порозумінні, тільки на правах побідника. Терор російських соціал-революціонерів се на думку часописи вплив болю обидженого в своїх почуваннях російського народу, тому не мудро говорити про антантські піддужування. „Урядова телеграма доносить, що план замаху повстав у Москві. Се могло-б довести до нового конфлікту з правительством большевиків. Отже не тільки на заході, але й на сході, де ми заключили мир під злим знаком, починає ся пятий рік війни. Можна бояти ся, що се й мир принесе ще багато журби німецькому народови“.

„Berliner Tageblatt“, який зрештою не мав для нас ніколи прихильного слова, на першу вість про замах помістив розтрублєвані польською пресою замітки в такім дусі, що злочинців треба шукати серед українських політиків, які не тільки агітують проти гетьмана Скоропадського, але прямо пропагують клич: Геть з Німцями!

З віденської преси вибила ся на чоло заява півофіційного органу міністерства заграничних справ „Fremdenblatt-y“. Він пише: „Російські соціал-революціонери обняли спадщину по російських нігілістах тим, що уживають політичного вбивства як засіб боротьби. Є се акція, що стоїть дуже близько коаліції, яка бажала-б наново довести до війни з Німцями. Антанта не потрапить скинути з себе московського й київського злочину. Одначе передовсім і в першій лінії мусить бути сконстатоване, що київський замах не може нічого змінити у відношенні до Німеччини, бо злочинцем був Великорос і українське правительсто не відповідає за сей акт терору. Антанта не вдасть ся повалити твору, досершеного у Берестю. В злуці з російськими соціал-революціонерами вона не дійде до свої цілі“.

Головна труба віденсько-австрійської політичної улиці „Neue Freie Presse“ пише про убивство в Києві багато слів та мало в них конкретного змісту. Вона, як також ціла австрійсько-німецька преса (крім „Arbeiter Zeitung“) вказує на звязь між терористичними актами в Москві й Києві та змаганням антанті до сотворення східного фронту й „до повалення мира, заключеного з Росією і Україною“. Також „Arbeiter Zeitung“ бачить в московськїм і київськїм убивстві протест проти берестейського мира, але не підкуплений, тільки живловий протест російського народу проти важких умовин, які берестейський мир і дальші події у Великоросії й на Україні наложили на народи східної Європи.

Польська преса використовує київську подію для свої, протиукраїнських цілей, цілим засобом брехні й фарисейства, а краківський „Czas“ і львівська „Gazeta Wieczorna“ домлять руки та проливають крокодильчі сльози над політичним нерозумом дипломатів центральних держав, які заключили в Берестю мир з „неіснуючим“ українським народом, з революціонерами й терористами, які тільки й промишляють над загладою Німеччини й Австро-Угорщини. З виводів польської преси — загально відомих і на всі лади перемелюваних — бе в очі благально просьба: „Дайте Україну під нашу кормигу, а ми облощимо вам всі земні й небесні блага“. Виріжнюєт ся серед голосів сеї преси соціалістичний „Narzęd“, який вхопив ся методи оборони України перед Німцями. Нагадуючи, що саме Німці перешкодили в переведенню демократичної земельної реформи, що вони скинули з уряду, увязнили й засудили міністрів, з якими переговорювали в Берестю і які викали їх на поміч на Україну, „Narzęd“ робить з сього висновок, що український народ розчарував ся берестейським договором і німецькою помічу, яка полягає хиба на тім, що з України Німці вивозять реквіроване збіжжя — ну і заважає на кінець, що берестейський мир загалом не варт нічого.

Розумієт ся — не варт нічого, бо не сотворив милої польському сердцю Польщі „od morza do morza“, а противно санкціонував нелюбу Полякам українську державність. Inde ira...

Убивство ген. Айхгорна дало привід також чужинцям зайняти ся обговоренням нашої справи. Італійське „Secolo“ пише: „Айхгорн і Мірбах впади жертвою Українців (?) і Великоросів, поневодених німецьким мілітаризмом. Хитка будівля німецького східного мира втратила два сильні стовпи. Центральні держави зазнають ще багато лихих несподіванок“.

Англійська преса використовує сумну подію для свої цілей. „Manchester Guardian“, пишучи про замордованія гр. Мірбаха й ген. Айхгорна, каже: „Убивства мають своє природне джерело в німецькій політиці Сходу, для якої вони виставили відстрашаюче свідоцтво банкруцтва. Дуже ймовірно, що Німці відповідают на вбивство Айхгорна ще гострійшими засобами насильства. І так будуть вони вічно творити східну проблему, яка буде що раз грізнійша“. „Westminster Gazette“ говорить: „Убивство Мірбаха й Айхгорна повинно захитати віру Німців, що вони в силі позискати собі симпатії сусідів. Айхгорн став напевно жертвою посяяної ненависти“.

В шведськїм „Socialdemokraten“ пише Брантін: „Київський вчинок треба уважати свого рода самообороною, яка зродила ся з розпуки народа, закованого переможцем в кайдани — переможця, який вкрутив ся на Україну подібним способом, як колись Данайці до Трої, а тепер одержує за свої подарунки подяку“.

Французька преса вдоволена з терору російських соціал-революціонерів тому, що надієт ся, що на російськїм заколоті лекше вдасть ся відновити східний фронт.

Коли в пресі відзеркалюєт ся публична опінія, а подекуди також погляд кермуючих кругів, то — оскільки не наступлять якісь непередбачені події — у відносинах центральних держав до України не наступлять після київського замаху ніякі зміни. Автім, під хвилию, в якій антанта що раз тіснійше заточує круг свої військових операцій і впливів довкола большевицької Московщини, й може доторкнути державних меж України — в інтересі центральних держав повинна бути сильна навіні й внутрі Українська Держава. Україна не може відповідати за божевільний вчинок фанатичної людини — московського за йди, який так само ненавидить Україну за її самостійність, як Німців за їх розвязку російської справи.

Київський процес.

22, 23 і 24 липня німецький полевий суд розглядав у Києві справу арештовання й вивезення багатого Жид-банкира Доброго. Як обвинувачені виступали: бувший міністер війни Жуковський, бувший директор адміністративно-політичного департаменту Гаєвський, бувш. начальник київської міліції Богацький, б. начальник карно-розвідочної поліції Красовський і урядник поліції Осипов. Мало ся притягнути ще б. міністра внутрішніх справ Ткаченка, але він утік. Обвинувачував прокурор др. Тройде. Суд відбував ся без участі оборонців з боку підсудних.

Суть сеї сензаційної, одинокої в своїм роді справи така. Діло було невдовзі перед упадком Центральної Ради. Рада видала закон про державний монополь на цукроварні, а Добрий, властитель кількох цукроварень, продав їх поза плечима українського правительства за 40 мільонів Німцям. Очевидно з боку Доброго був се злочин супроти Української Держави, а з боку покупців що найменше нельояльність. Та міністри Ради замість виступити проти винуватця як власть, хопили ся зовсім невідповідних засобів укарання шкідника. Одної ночі кількох людей з револьверами в руках впало до дому Доброго, схопили банкира й вивезли його у Харків. Таємниче зникнення Доброго дуже задоволило Німців і на другий день по його вивезенню у заповідача міністрів Голубовича явив ся барон Мумм, жадаючи енергічного слідства в сій справі. За який тиждень Добрий вернув знову до Києва.

Як бачимо, Добрий у цілій справі грав не зовсім почесну роллю і, якби ми не осуджували ті недостойні способи, яких ужили бувші міністри Ц. Ради, щоб зробити його нешкідливим, все ж таки годі оправдати й ті „рішучі“ кроки, на які зважили ся його протектори, тим більше, що кондуїта їх агента досить підозріла. Багатий Жид, директор великого торговельно-промислового банку, належить Добрий побіч Бродського до головних місцевих потентатів, головню в області цукроварства й торгівлі збіжем. Варто зазначити, що Добрий був уже раз арештований за свої махінації. Се було ще за царських часів, зимою 1916 р., коли його арештовано разом з кількома іншими київськими фінансістами. Було се в часі голосної тоді в цілій Росії афери банкира Рубінштайна, котрому закидувано удержування зносин з Німцями, та Рубінштайнови нічого не доведено й випущено на волю. Про Доброго говорило ся, що ніби-то за його посередництвом ішла потайна торгівля збіжем і цукром з України до Фінляндії, а звідти до Німеччини. Мало ся покликати якусь слідчу комісію для в'яснення сеї справи, але Доброму також нічого не можна було довести й його увільнено.

За большевицьких часів Доброму, як то говорить ся, й волосинка з голови не спала. Комісар фінансів „кабінету“ Ю. Коцюбинського, молоденький студент-Жид Фрайберг не мав очевидно з своїм одновірцем ніякої колізії й, коли большевицькі розбишаки вбивали людей за чисті руки, „буржуазне“ обличчя, за летітимацію від Ц. Ради тощо, то Доброму не стало ся нічого злого від гонителів „буржуїв“. По приході Німців Добрий знову виступає на публичну арену як їх одвертий підручний.

І зза такої людини рішила ся німецька команда на сей сенсаційний процес — процес проти членів і урядників того самого правительства, з яким Німеччина заключила мировий договір і на поклик якого уділила окружної помочи проти большевиків.

По кількох днях явної розправи, в якій на жаль поводили ся підсудні не по горожанськи, засуджено їх до тяжкої кари. Жуковський дістав два роки тюрми, решта по одному році. Засуджено також і самого предсідателя міністрів Голубовича, який спочатку виступав jako свідок, а потім, як виявило ся, що він знав про намір Ткаченка вивести Доброго, мусів на жаданне прокурора пересісти на лаву оскаржених. Дістав він, як і Жуковський, два роки тюрми. 26 липня німецький командант ген. Вайке затвердив сей засуд полевого суда.

Така сама участь грозить мабуть і Ткаченкови, якого, як заявив др. Тройде, Німці мають невдовзі спіймати й замкнути разом з його товаришами.

Державна українська преса не могла завдяки суворій цензурі висловити ся з приводу сеї обурюючої справи. Але певне її голос ні в чім не ріжнив ся-б від української закордонної преси, яка цілком слушно зайняла супроти справи одногодушно і одинаке можливе для української журналістики становище.

Так, „Діло“ в ч. 172 у вступній статі „Трагедія Німеччини і України“ висловлюєть ся ось як про сю справу:

„Як ціль сього сенсаційного процесу, з котрого піде широкий гомін далеко поза границі Німеччини й України, означив прокуратор: доказати, що вмішування Німців у внутрішні справи України було неминуче потрібне наслідком нетямучости, безсильности й злої волі тодішнього українського міністерства. Щоб сю тезу доказати перед широким світом, до сього не знайшла німецька команда на Україні ніякого ліпшого, доцільнішого й відповіднішого шляху, як саме викликати голосний політичний процес перед військовим судом без оборонців та й засудити людей, з котрими німецькі дипломати кілька місяців тому заключили мир, наче рівний з рівними,—на кілька років в'язниці.

Тимчасом „тези“ про неминучість німецького вмішування у внутрішні справи України ніякій тямучій людині й доказувати не треба було та не треба й тепер. Навпаки! Кождий бодай трохи обзнайомлений з історією повстання і організацій нових держав взагалі, а зосібно з відносинами України, звільненої раптом зпід вікового чужого ярма, — не тільки розумів неминучість „вмішування“ Німців у внутрішні справи України, а більше сього: кождий тямучий український громадянин б а ж а в собі того вмішування, кождий надіяв ся від нього багато доброго, кождий розумів, що впроцона на згарищах царату і в огні революції молода Україна без вмішування чужих фахових сил у своє внутрішнє будівництво не може розвинути ся у справдішню новітню державу. Кілько надій було серед Українців по обох боках кордону на німецьку поміч, німецьку фахову співучасть в організації Української Держави! Яка велика, плодovitа, безмірно корисна для обох сторін задача розкривалась перед Німцями на Україні! Які історичні перспективи!

Замість сього вийшло — те, що бачимо.

Голубовичі і Жуковські — се ми знали й без київського процесу — не були ніякими геніальними державними будівничими; то були собі пересічні малі люде, котрих припадок виніє на чолу держави; люде без досвіду, без знання, навіть без жести. Але один великий скарб мали ті дрібні люде в душі: любов вітчизни і віру в ідеал демократії. Скарбом сим міг покористати ся союзник чужинець, котрий хотів мати вплив на внутрішні справи України; умовою сього впливу було розумінне психології тих людей та тої ідейної струї, якими вони жили. Тоді можна було на них впливати, ними руководити, бажаний напрям їх ділам давати, їх від нерозумних замислів вправною рукою відводити. Все те — постійно і вперто, та тихо і незаметно.

Замість такої системи політичних дорадників, політиків, педагогів і керманців стала супроти зелено-соціалістичних Голубовичів і тов. — система Айхгорна, пруського мілітариста-генерала, до того-ж великого земельного посідача на Україні, зятя відомого російського „діяча“ Дурнова...

В сім трагедія Німеччини і України“.

Більше-менше так само озвало ся й „Українське Слово“ в ч. 172 в статі „Після процесу у Києві“. Ось пара уступів з сеї трохи поконфіскованої статі:

„Процес сей є безперечно унікатом серед політичних процесів. Він так замітний, що не можна перейти над ним мовчки до порядку денного“. І далі „...аранжуючи процес проти бувших українських міністрів, Німці призабули, що компромітують не лише ті особи, що сиділи на лаві обжалованих (закінченне фрази сконфісковане, але значінне її ясне). Політична незручність Німців заманіфестувала ся ще маркантніше підчас самого процесу“. І нарешті: „Німці заявляють, що хочуть завести лад на сході Європи та називають себе вродженими державотворцями. Але в своїй прямолінійности не хочуть вони розуміти чужої психіки і вжити ся в чужі відносини та кінець-кінців їх державотворчість не видержує іспиту. Докази сього дали вони як в Польщі, так на Литві і в Фінляндії, а тепер дають їх на Україні. Сю їх незручність використовують дуже зручно держави антанті. Лише завдяки сій прикметі Німців вдало ся антанті втягти у війну проти Німеччини майже цілий світ і тепер аранжують вони політичну офензиву серед „визволених“ Німцями народів — а то й серед союзників Німеччини. Своєю незручною політикою знеохочують Німці до себе в сути річі прихильні до них народи...“

Становище нашого „Вісника“, як бачуть читачі зі вступної, покриваєть ся сливе в цілости з сими голосами львівських українських дневників.

За додержання берестейського договору.

Налий запит послів Євгена Петрушевича, Миколи Василька і тов. до президента міністрів з приводу нератифікування мирного договору, заключеного з Українською Державою в Берестю дня 9 лютого с. р.

Ще на засіданні дня 16 липня підписані на першій місці поставили запити до правительства, чому ще не ратифіковано мирного договору з Україною, коли він буде предложений Палаті, та як може Правительство виправдати те, що досі договору не ратифіковано. Сей запит остав ся без відповіді правительства. Зате дізнались підписані, що наш міністер заграничних справ у своїх умовах, заключених з Поляками, взяв на себе обовязок поки-що не ратифікувати договору, заключеного з Українською Державою в Берестю дня 9 лютого, бо на його і панів з польського кола думку відносини на Україні по всій імовірности доведуть до злуки з Росією і тому не було-би вказаним, щоби монархія ратифікацією мирного договору знову не признала існування нової держави „України“, як се на погляд пана міністра заграничних справ на жаль зроблено завчасу в Берестю. А колиб проти його сподівань Українська Держава таки вдержала свою самостійність, то пан міністер заграничних справ думає, як се пририк заступникам польського кола, за той час через свого дипломатичного заступника в Київі, який може свої бажання відповідно поперти при помочи австро угорської армії на Україні, вилучити з берестейського договору ті точки, яким противлять ся Поляки. Ходить про відмежування Холмщини і, як пишуть польські дневники, про тайний договір, який в Берестю заключено між заступниками Української Республіки і заступниками австро-угорської монархії. Сей напоследній договір має містити повний обовязок австрійського правительства — з покликаннем на добровільну постанову Його Величності цісаря Карла — що найпізнійше до 20 липня с. р. буде предложений австрійській палаті послів законопроект про злуку областей заселених Українцями в австрійській половині монархії в одну провінцію.

Се, що дійсно австрійське правительство не сповнило того послідного обовязку до дня 20 липня, а зате дня 22 с. м. одночасно з оповіщенням димісії президента міністрів д-ра Зайдлера міністерство заграничних справ представникам преси подало вістку, що такий тайний договір був вправді, одначе теперішнє правительство в Київі в послідніх днях формально зрело ся його — се все так само, як заява довіря, висловлена бесідниками польського кола підчас минулої дебати над першим читанням бюджетової провізорії — доказує, що згадані на вступі чутки, кружляючі вже від тижнів в польських політичних кругах, про недодержання берестейського договору з Українською Державою в цілі заспокоєння польського кола, опирають ся на фактах.

Мирний договір в Берестю, заключений з заступниками Української Держави був перший, який заключили осередні держави і виключно тому першому мирови треба завдячити заключення дальших мирових договорів з Росією, Румунією і Фінляндією. В цісарській відозві до народів монархії торжественно величало ся миролюбіє у населення нової Української Держави. Від того часу нічого не змінило ся у відношенню до нашої монархії.

Проволоку у доставі сподіваного збіжа з України треба приписати передовсім тій обставині, що війська нашої монархії увійшли запізно на Україну і то йно в тім часі, коли большевицький вандалізм знищив не лише великі збіжєві припаси, нагромаджені по містах, але й морально зіпсував населення, яке мало доставляти збіжє, і розбив рільнічі організації. Ту проволоку спричинило також поведєння і поступованнє австро-угорських військ на Україні, яке супроти тамошнього селянства часто бувало різке і насильне, військ,

що відповідно до свого національного складу (передусім Поляки) поводили ся як оборонна гвардія польської більшої посілости; вкінці винна тому і та обставина, що не прийнято предложення тодішнього республіканського українського правительства, щоб доставою збіжа займали ся місцеві сили, обзнакомлені з краєм, тільки українському правительству накинено роботу зовсім нездібної австрійської організації. Впрочім проти проволоки у доставі збіжа стоїть несповненнє обовязку, який взяла на себе Австрія в берестейськїм договорі, щоб Україні доставити свої товари. Що сей фактичний стан правдивий, слідує з того, що Німеччина, яка мала-он таке саме право як наша монархія не ратифікувати договору з приводу недостачі доставки збіжа, договір ратифікувала і виміняла ратифікаційні грамоти.

З огляду на те, що Німеччина задумує виповнити договір в цілій його повноті, отже і щодо відмежування України, а Болгарія і Туреччина також ратифікують договір, то нератифікованнє його зі сторони нашої монархії являєть ся ворожим актом супроти нової Української Держави, який дасть ся пояснити тільки на вступі наведеними мотивами міністра заграничних справ, щоб піти на зустріч бажанням одної з політичних партій.

Щоб позискати голоси польського кола для бюджетової провізорії, ставить ся на карту приязнь великої сусідньої держави, яка певно сподієть ся кращої будучности і, визнаєть ся миролюбивий настрій у людности тої держави, яку звеличав сам монарх у високопарних словах.

До того становище нашого міністра заграничних справ в справі берестейського договору з Україною, зовсім противне становищу Німеччини, може некорисно вплинути на наш союз з Німеччиною.

Підписані питають Ексселенцію пана ц. к. президента міністрів:

1) Чи він схоче зажадати негайно у міністра заграничних справ вияснення, чи дійсно наведені вище причини договору стоять на перешкоді ратифікації берестейського договору, а коли ні, то які причини може гр. Буріян навести для того, що він не хоче ратифікувати договору та сповнити обовязку, який взяла на себе Австрія супроти України?

2) Чи пан ц. к. президент міністрів схоче Високій Палаті ще перед відложеннєм її засідань дати пояснення про те?

Як польщилась Холмщина.

Російські війська, опускаючи свого часу Холмщину, забрали з собою силою масу місцевого православного населення, з яким виїхала і вся місцева інтелігенція, що складала ся переважно з священників, народніх учителів і ріжних урядників. По зайняттю краю військами центральних держав почалась знову евакуація населення з деяких місцевостей військовою адміністрацією в глибину Австрії, Польщі або Німеччини і також переважно українського, так що сим способом Холмщина була майже обезлюдлена з українського населення. Скористали з сеї обставини Поляки, які полишили ся в більшій числі на місці, і то не тільки місцеві Поляки, а також особи польської народности з австро-угорської військової адміністрації, та між иншим перевели спис населення для сконстатування, що Холмщина дійсно є польським краєм, виказуючи в вислідах сього спису лише мінімальний процент Українців.

Та самого висліду спису населення було замало для того, щоб проголосити Холмщину чисто польським краєм. Само населеннє мусіло-б заявитись за сим, і в сїм напрямі почала ся акція Поляків, особливо по проголошенню самостійности польського королівства. Сим заходам Поляків пішли на руку окупаційні власти, як се видно з наведених низше фактів.

А саме: „Kurier Lwowski“ з дня 31 січня 1917, ч. 53 подав за „Glos-ом Lubels-ким“ такий цікавий документ: „Ухвала ч. 5. Збори громадської ради, скликані вийтом дня 29 грудня, на підставі відозви п. к. окружної команди в Холмі з дня 8 грудня 1916, ч. 15504, в цілі повзяття ухвали в справі утворення королівства польського. — Ми низше підписані мешканці громади Ресельць одноголосно ухвалюємо: 1) жадаємо незалежної Польщі, а також прилучення до Польщі Литви; 2) жадаємо тимчасового польського правительства; 3) жадаємо сойму вибраного на підставі загального і т. д. виборчого права; 4) жадаємо знесення окупаційних границь, рівнож границь округів і громад; 5) жадаємо увільнення полонених Поляків“.

Сю ухвалу мало підписати 80 осіб. З сього документу бачимо, що окружні команди, які є органами адміністрації, просто наказували населенню виповідати ся за Польщею, щоби сим способом усправедливити домагання Поляків прилучити Холмщину до королівства польського.

Подібні ухвали запали на підставі наказу окупаційних властей і в інших громадах. Маємо відомости лише про холмський повіт. Подає їх „Naprzód“ в ч. 27 з дня 1 лютого 1917 р. за „Dziennik-ом Lubels-ким“. Перечисляє він слідуючі громади: Кривички, Вільховець, Букова, Став, Свіже, Войславиці, Циців, Сідлиці, Рейовець, Павлів і Жмудь. В сих громадах відбули ся громадські збори під новий рік і на них потверджено ухвали селянського візду у Варшаві з дня 26-го падолиста 1916 р. З приводу сих ухвал часопись зробила слідуючу дуже характеристичну увагу: „Хоч повищі ухвали і не скрізь були однодушні, лише прийняті в переважній часті звичайною більшістю голосів, але вони дуже виразно свідчать про настрої народу, коли офіційально в цілім повіті заявили ся за польським урядом і військом“.

Цікаво навести, які фактичні національні відносини були в Холмському повіті перед війною.

По даним з дня 1 січня 1909 р. в цілім холмському повіті числилось 157.091 населення, в тім 47% Українців, 28% Поляків, 11% Жидів, решта припадала на інших, переважно Німців. Православного населення було 40%, рим.-кат. 35%, серед яких багато було Українців. В тих громадах холмського повіту, в яких прийнято ухвали про польське правительство і польське військо, національні відносини представлялись так:

Громада	Українців	Поляків
Кривички	5.296	3.470
„ Ольговичі	6.567	2.230
„ Букова	3.644	4.251
„ Став	5.724	2.673
„ Свіже	5.289	3.496
„ Войславиці	4.075	3.863
„ Циців	5.515	5.076
„ Сідлиці	3.732	2.834
„ Рейовець	2.685	2.001
„ Павлів	5.858	2.346
„ Жмудь	6.023	1.846

Як бачимо, лише в одній з перечислених громад Поляки мають незначну більшість, в усіх інших більшість належить ся Українцям.

На сході й заході.

На сході гонять події одна за другою, немов у калейдоскопі. „Гармати англійського капіталу“ взяли не тільки Архангельськ в перехрестний огонь, вони зайняли у північній Росії місто Онегу і коли війська совітської комуністичної республіки не здобудуть ся на який геройський вчинок, вже незабаром може почуємо, що „англійський капітал“ добираєть ся до Петербурга. Від 1 серпня різномовні й різнокожі війська

антанти почали на всіх точках приступу концентричний похід проти совітської республіки. Японці нагромадили у своїх берегів велику масу перевозових кораблів і буцім-то на просьбу Америки й для порятунку Чехо-Словакам почали 3 серпня перевіз своїх дивізій до Владивостоку — головної точки японської операції проти „германофільських“ большевиків. До Омська наїхало багато японських, англійських і французьких офіцерів і по всім правилам випробованої новочасної військової етики реквірують помешкання для японського штабу і військових відділів, бо саме Омськ вибрано центром антантського етапу в поході на Росію. Зрештою цілий західний Сибір (крім Иркутська) знаходиться в руках „контрреволюції“: Чехо-Словаків, ген. Хорвата і козаків Семенова. Як велико звувив ся простір власті большевицького правительства, видко з факту, що в руках одних Чехо-Словаків знаходиться 10 губерній з 18 мільонами населення. В чехо-словацьких руках знаходиться від кількох днів Екатеринбург і взагалі всі важливі уральсько-возькі стратегічні точки й комунікаційні шляхи. Чи супроти сього загального наступу коаліції й її помічних сил поможуть що небудь воєнно-розпучливі заклики Троцького-Леніна й чи багато поможуть їм відділи франкетірів, творені для операцій на задах ворожих відділів — покаже будучність. Дуже сумнівне, щоб совітській республіці вдало ся побідно видержати ворожий напір з усіх сторін, тим більше, що й в середині самої комуністичної республіки причаїла ся гадюка контрреволюції.

Беручи східні події останніх днів на тлі загального положення, витвореного війною, бачимо, що антантські держави порішили за всяку ціну опанувати російські державні простори. Англійсько-французький капітал не втратив ще надії на повернення східного фронту, на відібранне своїх позичок, щедрою рукою даваних бувшому царському правительству, і на ужитте російських мас на гарматний жир в боротьбі з німецько-австрійським союзом. На Сибірі Чехо-Словаки оголосили вже навіть мобілізацію кількох річників омського і курганського округів — тому не диво, що на вістку про дальші успіхи антанти в поході на Росію, багато молодих Великокорсів втіває через фінляндську границу до Скандинавії, не маючи мабуть великої охоти проливати свою кров для чужо-імперіялістичних цілей.

На заході воєнні операції прибрали несподіваний напрямок. Побідна німецька офензива стрінула ся над Марною з великою антантською контратакою. Сила сеї атаки набрала таких розмірів, що Німці почали почасті добровільний, а почасти „стратегічними необхідностями“ подиктований відворот, який відбуваєть ся чим дальше, тим в більших розмірах. Німецькі війська, що вже загрожували Парижеви — опинили ся поза лінією Ен—Весль, Суасон дістав ся знов у французькі руки, Німці подали ся біля Альберту й шукатимуть мабуть ще дальше на схід лінії свого опору проти великих коаліційних сил. Треба признати антанті, що з хвилею уодностайнення проводу і віддання його в руки ген. Фоша — її стратегічні операції чим раз більше плянові й — успішні. Показують ся несправедливими німецькі часописні донесення, немовби американо-канадська поміч завела надії антанти. Бачимо щось противне — Америка кинула великі маси військ і помічних засобів на західний фронт. Перед знаменитими німецькими полководцями стали на цілий зріст великі воєнні завдання, з якими справити ся не легка річ. Та нікуди правди діти — німецький відворот на заході на догіднійшій точці, подиктований у великій мірі також непевними, коли не небезпечними подіями на сході. І так Німцям прийдесть ся ще раз змірити ся з хмарою ворогів на заході й сході, на півночі й полудні. Надходять великі дні й великі події.

Чи удасть ся нашому народови і нашій молодій державности удержати свою долю в огні світової пожежі? Віримо, що так.

Вісти.

Справа границь між Україною і Росією. „Нова Рада“ доносить, що політична комісія при мировій конференції, яка розглядає справу установлення державної границі між Україною і Росією, працює що дня і ступінь за ступнем наближується до вирішення сеї справи. Часопись сподівається ся, що в недалекий час обидві сторони дійдуть до порозуміння в сій справі.

Наказ про державну мову. „Робітничка Газета“ доносить, що поштово-телеграфічний уряд видав такий наказ: В незалежній, самостійній Українській Державі державною мовою є мова українська. Зважаючи на се, наказується начальникам округів звернути особливу увагу, щоб урядовці на почті, при телеграфі, радіографі й телефонах при виконуванні службових обов'язків вживали лише української мови, й вжити всіх заходів, щоби при зносинах при всіх службових справах з усіма державними й приватним установами, а також урядовими особами, ведено переписку виключно державною мовою. Звернути увагу і на се, що коли в урядах ще є урядовці, які до сього часу не володіють українською мовою, щоб вони поважно подбали про швидше її вивчення. Нові урядовці, які будуть приймати ся на посади, мусять володіти українською мовою в письмі й слові.

Недостачі при організації української армії. В „Русск-ім Голос-і“ читаємо: В другій половині червня военний міністер переглядав кадри частей трьох корпусів. В приказі, який видав по перегляді тих кадр, міністер висловив думку, що „зроблено мало, не слідно системи і необхідної управи з боку командантів корпусів, а головню начальників дивізій“. З 5 дивізійних начальників з кадр, які переглядав міністер, він застав на своїм місці лише одного, та й сей не був як слід ознакочений з тим що робить ся в його відділах. Вибір офіцерів, по думці міністра, не вдовольняють. „Для відсвіження сеї кадрової частини—говорить ся в приказі—не робить ся нічого; для доповнення недостаючих їм відомостей зроблено мало: вивчення приписів тільки з книжки не дасть солдатів, а вивчення одної української мови й яких небудь уступів з українознавства ще не піднесе їх інтелекту. Тому міністер наказує посвятити один вечір побіч української мови ще й загально-образуючим предметам по виробленому плянови. Ще гірше стоїть справа з підофіцерами: їх майже нема й нічого не робить ся, щоб їх виобразувати.

Земельний фонд. „Нова Рада“ доносить, що земельний фонд України складається ся наразі з 150.000 десятин землі. Дальше збільшення сього фонду йде шляхом купна землі у приватних власників.

Українсько-німецькі торговельні зносини. „Русскій Голос“ доносить, що 26 липня відбула ся нарада при участі председателя міністрів Лизогуба і німецького посла барона Мумма, на якій обговорювано справу продовження торговельного договору про виміну товарів між Україною і центральними державами.

Німецький капітал іде на Україну. „Frankfurter Zeitung“ подає, що Німеччина задумує заснувати два більші синдикати для піддержування промислу на Україну. Перший з них був би уряджений на взір товариства з обмеженою порукою з капіталом 20 мільонів марок під проводом акційного товариства Круша, більших підприємств залізного промислу, фабрик машин та електричних фірм. Другий синдикат великих німецьких банків з 5 мільоновим капіталом під проводом дисконтового товариства. Також плянують Німці будувати залізницю на Україні.

Австрійські товари на Україні. „Нова Рада“ доносить, що „Дніпросоюз“ одержує через фірму „Ост“ 25 вагонів емальованої посуду, а також має одержати виробу фірми „Солінген“ та залізні виробу, яких незабаром прибуде п'ять вагонів. Уряд дав право „Дніпросоюзови“ одержувати безпосередно з заводів різні виробу з заліза. Заклучено угоду з австрійськими фірмами на одержування сірників. За чер-

вень і липень одержано 700 вагонів соли, до 40.000 пудів тютюну, 5 вагонів сірників та багато римарщини.— Дивним трохи видається експорт Австрією тютюну на Україну, коли у неї самої майже нема тютюну, а курці дістають на картки по 30 папірос тижнево. Оповідують, що у Відні багато продається блаватних виробів з Лодзі, й навіть на Україну експортують ся. Чи не є те саме з тютюном? Чи не привезено його до Австрії як військовий „пріз“ з півдня України, щоб звідси відправити його назад на Україну як австрійський продукт? Оттак може доживемо ся до того, що Австрія буде постачати Україні крім тютюну хліб і цукор...

Воєнні цілі Полудневих Славян. Часописи доносять з швайцарського Берна: Новий полуднево-славянський комітет воєнних цілей відбув перше засідання в присутности Бальфура, французького й італійського амбасадора, румунського представника і інших політичних та дипломатичних особистостей. Сербський посол поклав віденського кореспондента париського „Temps-a“ Штеда до відчитання воєнного меморіялу Полудневих Славян. Меморіал обіймає чотири точки: 1) Злука і незалежність всіх полудневих Славян. 2) Балкан для балканських народів. 3) Привернення і відшкодування полуднево-славянських територій. 4) Господарське й культурне зближення полудневих Славян до народів коаліції. Бальфур висловив свою симпатію до сих цілей і підкреслив традиційну неприязнь між Англією і Славянами. В імени Чехо-Словаків промовляв др. Бенеш. Засідання закінчило ся гострим нападом Штеда на Австро-Угорщину.

Китайсько-американський договір. „Züricher Morgenzeitung“ доносить: До Парижа надходять інтересні відомости про третій договір між Америкою і Китаєм. В договорі говориться про: 1) Побудовання чотирьох воєнних портів на китайським побережжю. 2) Прийняття Китайців до американської воєнної маринарки в цілі їх вишколення. 3) Співділання Америки при формуванні і будові китайських підводних суден. 4) Вишколення китайських офіцерів французькими інструкторами в Америці, а також значне число умов господарської природи та залізничних концесій на основі китайсько-американських взаємин. Вістрє сього договору звернено проти Японії.

Окупована Волинь в небезпеці. „Діло“ доносить з Ковля під датою 27 липня: В останніх днях в компетентних кругах у Володимирі-Волинським була важна нарада про реорганізацію заряду частини Волині, що є в австрійській окупації. З сеї нагоди поширила ся чутка, що Волинь буде прилучена до люблинського губернаторства і слідом так, як і Холмщина, — буде прилучена до Польщі.

Угорщина і берестейський договір. „Nowa Reforma“ з 2 с. м. подає за „Kuryer-om Warszawsk-им“: Від одного політика, який на днях повернув з Відня, довідуємо ся, що як усугуплення председателя міністрів Зайдлера, так також теперішнє становище австрійського правительства щодо справи тайного берестейського договору (поділ Галичини повздержаний) є вслідом угорських впливів, в тім випадку польське Коло задержало згідне становище з угорським впливами. Польсько-угорське порозумінне має під сою пору першорядне значінне.

Румунські війська в Одесі? Німецькі часописи доносять з Букарешту: председатель міністрів Маргільоман мав заявити в парламенті, що вислано до Одеси для охорони там румунських складів в Одесі. При сїм Маргільоман заявив, що Румунія живе в добрих відносинах з Україною як взагалі з усіма сусідними державами!

Зміст: Не тим шляхом. — М. Р. Убивство фельдмаршала Айхгорна (лист з Києва). — Голоси преси з приводу вбивства фельдмаршала Айхгорна. — Київський процес. — Інтерпеляція українських послів в справі поділу Галичини. — Як польщилась Холмщина. — На сході і заході. — Вісти.